

18de Il Cinema Ritrovato

Overladen programma in tropisch Bologna

Dankzij de airco waren de tropische temperaturen uit te houden bij het filmfestival Il Cinema Ritrovato, in Bologna. 's Avonds vanaf tien uur waren er openluchtprojecties op het grote stadplein, de Piazza Maggiore, waar je tegen het decor

van monumentale eeuwenoude palazzi en temidden van de bevolking van Bologna kon vergapen aan vers gerestaureerde kopieën van filmische meesterwerken als *Fräulein Else* (met een onvergetelijke Elisabeth Bergner), *Piccadilly* (met

de mysterieuze Anna May Wong), Kubricks *2001* en Tati's *Playtime*. Onbedoeld kreeg *On the Waterfront* extra aandacht vanwege het overlijden van Marlon Brando kort daarvoor. Dit jaar was in het kader van een van de deelprogramma's over widescreen cinema een extra breed scherm opgesteld, zodat iedereen konden zwelgen in de weidse landschappen van *The Man from Laramie* van Anthony Mann, een typische psychologische western uit de jaren vijftig met James Stewart in de hoofdrol. Het widescreenprogramma, een vervolg van eenzelfde programma vorig jaar, met dit keer een aantal 70 mm-formaat films en films in de systemen VistaVision en CinemaScope, vulde het merendeel van het programma van cinema Arlecchino. Het programma varieerde van de hilarische komedies van Frank Tashlin zoals het in zoete Technicolorkleuren gedraaide *Will Success Spoil Rock Hunter* – met een onvergetelijk kirrende Jane Mansfield – tot Hitchcocks *Vertigo* en de tweede versie van *The Man Who*

Knew Too Much, Cecil B. DeMille's *The Ten Commandments* en vooral veel westerns van John Ford, Samuel Fuller, Allan Dwan en John Sturges. Arlecchino vertoonde daarnaast heerlijkheden als een fraai gerestaureerde kopie van Visconti's *Vaghe stelle dell'Orsa*, waarvan vooral de fotografie indrukwekkend was, en opnames van Fellini voor absurde tv-reclames die hij tijdens het maken van *Ginger e Fred* schoot maar niet gebruikte. Voor het vooroorlogse werk moest je in de zalen van de twee Lumièrebioscopen zijn. Van DeMille werd in Lumière – ondanks haperende apparatuur – een boeiend programma van outtakes, trailers en ander kort werk gepresenteerd door Kevin Brownlow en Patrick Stanbury. Sinds vorig jaar heeft Bologna een sectie in het festival waarbij dergelijke outtakes, proefopnames, trailers en alternatieve eindes van films worden gepresenteerd rondom een regisseur. Dit jaar waren naast DeMille ook Dreyer, Murnau, Bergman en Renoir aan de beurt.

The Man from Laramie

57ste Festival internazionale del film Locarno

Locarno is niet meer wat het was

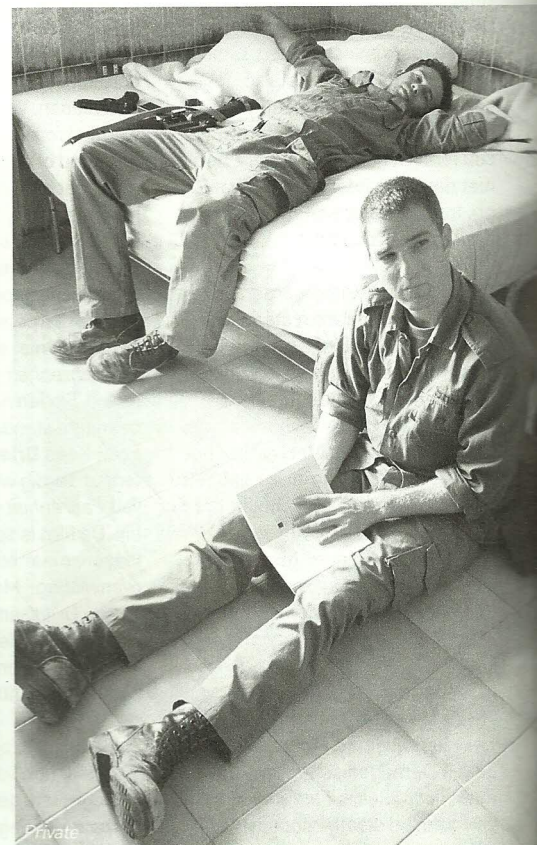
Locarno stond bekend om zijn gedurfde en cinematografisch scherpe programma, waarin regelmatig nieuwe regisseurs te ontdekken vielen. Onder festivaldirecteur Irene Bignardi is de kwaliteit van het festival als podium voor nieuw talent echter gestaag afgenomen.

Wat de jury vond van het algemene peil in Locarno dit jaar. Omdat er geen voorzitter was (festivaldirecteur Irene Bignardi: 'Democratie en vrede, peilers van het hele festival') nam het best Engelsprekende jurylid automatisch het woord. Even raak als diplomatiek zei David Robinson, ooit vermaard criticus van de Londense *The Times*: 'Nou, we weten allemaal dat er per jaar maar zo'n twaalf echt goede films worden gemaakt. Die zijn over verschillende festivals verspreid, dus wat kun je verwachten? Laat ik het zo zeggen: we konden voldoende films vinden om prijzen te geven.' Gelijk heeft hij. Vijf van die twaalf goede films gaan naar Cannes, drie naar Venetië, twee naar Berlijn, dus hoeveel echt goede films blijven er over voor Locarno of een ander zogeheten A-festival, dat niets uit een eerdere competitie mag overnemen? Het idee dat je naar een festival gaat voor het ene cinematografische wonder na het andere is allang achterhaald. De groeiende teleurstelling in de pers over de kwaliteit van festivalcompetities moet daarom ook relativerend worden. Het volgen van

een festival wordt er echter niet gemakkelijker op, want je moet door een hele rij minder goede of mislukte films heen om dan eindelijk een paar minstens redelijke pogingen tegen te komen en wellicht dat ene briljante.

Venetië

In Locarno was de gehoopte parel er dit jaar niet bij. Locarno is niet meer wat het was: het festival met nieuwe filmtalenten in een gedurfd en cinematografisch scherp programma. De concurrentie van Venetië, twee weken later, is na de benoeming van Marco Müller nog toegenomen. Niet alleen heeft Müller een van de scherpste neuzen voor nieuw talent, maar hij kent ook als de beste de trucjes om films van concurrenten weg te kapen. Naar verluidt zou Müller vijf à zes films die Locarno graag had willen hebben, min of meer een plekje beloofd hebben in het meer prestigieuze Venetië, om ze alsnog af te wijzen toen de selectie van Locarno gesloten was. Die waarschijnlijk best aardige films ontbreken dus in zowel Venetië als Locarno.

Private

Alida Valli zelf liet het helaas afweten – naar verluidt is de filmster te oud en te fragiel – maar haar films waren volop te zien in het aan haar gewijde retrospectief. Daarbij was gekozen voor haar vroege films (1936-1946). Ze debuteerde als bakvis in komedies maar toonde al in de oorlogsjaren haar dramatische kwaliteiten in bijvoorbeeld *Piccolo mondo antico* van Mario Soldati, een uiterst sfeervol en aan Italiaanse schilderkunst herinnerend kostuumdrama, gedraaid aan de Noord-Italiaanse meren. Je herkent meteen Valli's geprononceerde jukbeenderen, harde blikken, opgekropte woede en hysterische uitvallen die ze later ook in films als *Senso* en *The Third Man* zou tonen. Een episode uit *Siamo donne* liet echter ook haar glamourzijde goed zien.

Andere deelprogramma's betroffen onder andere een serie Duitse muzikale komedies uit de jaren dertig, met onder meer de vermakelijke originele versie van *Viktor und Viktoria* en Ludwig Bergers *Ich bei Tag und Du bei Nacht*. Verder

Will Success Spoil Rock Hunter

een hommage aan de Deense acteur Valdemar Psilander, van wie er enkele films in de Desmet-collectie zijn en van wie nu door het Deense filmarchief een dvd met drie van zijn films wordt verkocht. De voortijdig overleden Psilander

was populair in de jaren tien, maar zijn ster verbleekt wanneer je hem samen ziet spelen met Asta Nielsen in *Den sorte Drøm*. Wel erg mooi was zijn film *Evangelimandens Liv* (ook op de dvd te zien) vanwege niet alleen Psilanders vol-

wassen spel, maar ook de raamvertelling, een lang aangehouden plan emblématique, spannende tracking shots en inventieve sets. Verder een hommage aan de Britse documentairefilmer Humphrey Jennings, de geluidsfilms van Cooper en Schoedsack met natuurlijk *King Kong* (het concurrerende festival Le Giornate del Cinema Muto had al eerder hun zwijgende films laten zien), een programma experimentele film, een programma koloniale films (mede georganiseerd door het Filmmuseum), de anarchistische komische films van Jean Durand, een terugblik naar de filmprogrammering in 1904 en Franse serials uit de jaren twintig van Henri Fescourt. Kortom, een overladen programma en voor omnivoren een voortdurende frustratie welke films nu weer te laten schieten. De jaarlijkse projectie van een vers gerestaureerde Chaplin-film, in het barokke en oververhitte (geen airco) Teatro Comunale, was het tijdloze *City Lights*, voorafgegaan door Chaplin's komische *Pay Day*. Het jaarlijkse het festival begeleidende nummer van het tijdschrift *Cinegrafia* was naast de genoemde onderwerpen gewijd aan Bertolucci's *Prima della rivoluzione*, die op het festival werd vertoond met voorafgaand een video-brief door Martin Scorsese, die bekend nog steeds onder de indruk te zijn van de film. De film heeft hem herhaaldelijk geïnspireerd, tot en met zijn nieuwe film *The Aviator* toe. Ivo Blom

De voorganger van Müller in Venetië, de gefrustreerde en steeds zuurdere Moritz De Hadeln, wees er in een Zwitserse krant op en noemde deze vorm van concurrentie funest voor festivals en films. Maar De Hadeln heeft natuurlijk ook boter op zijn hoofd, want hijzelf stal vorig jaar de Russische film *The Return* (Andrej Zvjagintsev, 2003) van Locarno, hoewel er tussen de producent van *The Return* en Locarno al een contract gesloten was. De Hadeln zei in datzelfde interview dat Locarno als Zwitsers festival te weinig Duitstalige films had. Irene Bignardi kon aantonen dat er niets van die stelling klopte. Wat bezielt toch al die festivaldirecteuren die pretenderen het zo goed voor te hebben met de toch al kwetsbare onafhankelijke jonge film?

Thematische kaders

In de vier jaar dat Irene Bignardi de baas is, zakte Locarno in kwaliteit als forum van de nieuwe cinema. Zij is een stuk conservatiever en minder scherp dan haar voorganger Marco Müller. Bignardi heeft ook een andere koers ingezet. Ze zoekt niet meer, of niet alleen, naar de pure cinema, maar kiest thematische kaders. Misschien wel een onvermijdelijke en in zekere zin verdedigbare weg. Opvallend was in haar eerste jaren het aantal films van vrouwelijke regisseurs of films over de positie van de vrouw in de wereld. Dit jaar was er vooral een politieke context, met een nadruk op immigratie, de Palestijnse kwestie en de situatie in conflictlanden. Dat sloeg wel erg door, niet alleen in de competitie,

maar ook in de bijprogramma's, zeker als er ook nog een Human Rights-competitie is en een buitengewoon grondig retrospectief van films die de rol van de journalistiek en de media in het algemeen aan de orde stelden, vooral inzake de politiek. Gezien de situatie in de wereld en in een jaar dat *Fahrenheit 9/11* de meest besproken film is, een prachtig thema. Maar al die selecties samen betekende toch ook een verwijdering van wat ooit Locarno's sterkste punt was: de nieuwe, jonge, ruwe, gedurfde cinema. Onderwerpen en thema's boven artistieke kwaliteit, is dat een goede ontwikkeling? Het politiek-maatschappelijke engagement bleek ook uit de prijswinnaars, voorop de unaniem door de jury aangewezen winnaar, *Private* van de Italiaan Saverio Constanzo. De film probeert iets te vertellen over het Palestijns-Israëliëse conflict door middel van een verhaal over een Palestijnse familie wier huis bezet wordt door Israëli's. Ik heb hem niet gezien, maar weinig mensen gesproken die er anders over dachten dan *Skrien*-hoofdredacteur André Waardenburg, die het in *NRC Handelsblad* had over het bezette huis als 'een wat belegen metafoor' en de 'schematische' manier waarop karakters op hun situatie reageren. Een mooie keus, althans voor dit Locarno. Het is onwaarschijnlijk dat *Private* aan het eind van het jaar op erg veel lijstjes staat van de beste films van 2004, gemeten naar artistieke kwaliteit. Peter van Bueren